

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. Δημιουργός του σχεδίου

Ονοματεπώνυμο: Γκούμα Όλγα

1.1 Βαθμίδα εκπαίδευσης, Τάξη, Θεματική Ενότητα στην οποία αφορά η Διδακτική Πρακτική:

Δευτεροβάθμια

Τάξη στην οποία εφαρμόζεται: Α' Γυμνασίου

Θεματική Ενότητα του ΠΣ την οποία υπηρετεί: 1η Θεματική ενότητα: **Μεγαλώνουμε και αλλάζουμε, 3^ο δίωρο**

1.2 Τίτλος σχεδίου διδασκαλίας (Θέμα) **Η Εκκλησία οργανώνεται: Κοινοβιακός Μοναχισμός- η πνευματική αντίπολις**

1.3 Σκοπός & Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός Σκοπός: Η ψηλάφηση της εμφάνισης, οργάνωσης, έκφρασης και εξάπλωσης του κοινοβιακού μοναχισμού εντός του ιστορικού χωροχρόνου ως εμπειρία και στάση ζωής του εκκλησιαστικού γίνεσθαι.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Οι μαθητές να:

- αναπλάθουν τις συνθήκες της εποχής και εμφάνισης του μοναχισμού
- διακρίνουν και να αποτιμούν την επιλογή και τα κίνητρα της μοναχικής ζωής
- αξιολογούν το έργο προσώπων της εποχής

1.4 Εμπλεκόμενοι Στόχοι και Επάρκειες της Τάξης

Γενικοί στόχοι (με βάση το ΠΣ)

Οι γενικοί στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας εστιάζουν στο οι μαθητές:

-να γνωρίσουν και να αξιολογήσουν τη ζωή και τη δράση σημαντικών προσώπων του Χριστιανισμού

-να εξοικειωθούν με τη μελέτη μνημείων πολιτισμού και έργων τέχνης, ανιχνεύοντας την πνευματική τους καταγωγή

-να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τη μελέτη της θρησκευτικής τους ιδιοπροσωπίας

Επάρκειες (με βάση το ΠΣ)

Οι αναμενόμενες επάρκειες των μαθητών μετά την ανάπτυξη του σχεδίου διδασκαλίας είναι:

A. Ως προς τη γνώση και κατανόηση του κόσμου της θρησκείας

- να επεξεργαστούν με ερμηνευτικά κριτήρια τα χριστιανικά θεολογικά κείμενα
- να αντιληφθούν την προσωπική σημασία της μελέτης του κόσμου της θρησκείας
- να χειριστούν σωστά θεολογικούς όρους και έννοιες

B. Ως προς την κατανόηση της πολιτιστικής εμβέλειας του θρησκευτικού φαινομένου

- να προσδιορίσουν τις διαστάσεις του «ιερού» στα μνημεία και στις αντιλήψεις του πολιτισμού
- να ανιχνεύσουν θρησκευτικά ή θεολογικά κίνητρα στην έμπνευση δημιουργών της τέχνης (όπως είναι η ζωγραφική)
- να συνειδητοποιήσουν την ποικιλία των εκφραστικών μέσων των θρησκειών

Γ. Ως προς την προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αξιών και στάσεων

- να συναισθανθούν τα μεγάλα διλήμματα της ζωής
- να σταθμίσουν τη σημασία των ορίων και των αποφάσεων για την προσωπική και συλλογική ζωή
- να προβληματιστούν και να επεκτείνουν τη σκέψη τους γύρω από τα υπό εξέταση ζητήματα
- να αναπτύξουν προσωπικά ενδιαφέροντα γύρω από τα θρησκευτικά ζητήματα, συνδέοντας όσα επεξεργάζονται με τις προσωπικές τους εμπειρίες
- να καλλιεργήσουν τη διερευνητική σκέψη και τις στοχαστικοκριτικές ικανότητες τους
- να εκφράσουν αισθητική ευαισθησία και να καλλιεργήσουν τη φαντασία και την επινοητικότητα τους

Δ. Ως προς την ανάπτυξη ηθικής συνείδησης

- να αντιληφθούν τη σημασία της ζωής ως πορείας και αναζήτησης νοήματος

Ε. Ως προς την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης και πρακτικής

- να εδραιώσουν την άποψή τους για τη σημασία των ορίων και των κανόνων, προκειμένου να λειτουργήσουν συλλογικότητες και θεσμοί
- να μάθουν να συντονίζουν συζητήσεις, να συνεργάζονται, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, να επικοινωνούν και να διαλέγονται με τους συμμαθητές τους (κοινωνικές δεξιότητες)

- να εκφράζουν προσωπικά ερωτήματα και προβληματισμούς γύρω από τα υπό εξέταση ζητήματα.

ΣΤ. Ως προς τη συμμετοχή στη διδακτική διεργασία

- να εργάζονται με στόχους
- να αναζητούν, βρίσκουν και ταξινομούν υλικό και πληροφορίες από ποικιλία πηγών
- να επινοούν τρόπους παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εργασίας τους
- να εκφράζουν ιδέες και συναισθήματα με ποικίλους τρόπους (προφορικά, γραπτά, παιχνίδι ρόλων κ.ά.)
- να χρησιμοποιούν ποικιλία μεθόδων εργασίας ερευνητικής, διαλογικής, βιωματικής και συνεργατικής μορφής, καθώς επίσης ποικιλία μέσων και υλικών
- να αξιολογούν την πρόοδο και την εργασία τους με κριτήρια (δικά τους και του εκπαιδευτικού) και να διορθώνουν τα λάθη τους (μεταγνωστικές ικανότητες)

1.5 Προτεινόμενη Εκπαιδευτική Μέθοδος

Διδακτική Μέθοδος : *Διερευνητική, Βιωματική*

Τεχνικές: *Καταιγισμός ιδεών, Artful thinking, 5W1H, Ρόλος στον τοίχο, Δραστηριότητα δημιουργικής έκφρασης (δημιουργική γραφή)*

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ανά στάδιο

2.1 Γενική Περιγραφή

Στόχος του σχεδίου διδασκαλίας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές την έννοια της χριστιανικής άσκησης όπως αυτή πραγματώνεται στον κοινοβιακό μοναχισμό, να τη συνδέσουν με τον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, να γνωρίσουν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας ενός κοινοβίου και να έρθουν σε επαφή με μοναχικές μορφές του άλλοτε και του τώρα.

Α΄ Φάση, Βιώνοντας : *αφόρμηση και χωρισμός σε ομάδες (10΄ λεπτά- σχολική αίθουσα που διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα)*

1^ο στάδιο: αφόρμηση (5΄λεπτά). Η αφόρμηση δίνεται από την παρακολούθηση στιγμιότυπων ενός video με θέμα τους ασκητές του Αγίου Όρους στη διεύθυνση <https://www.youtube.com/watch?v=NC38I7V8Xn0>.

2^ο στάδιο: Καταιγισμός-χωρισμός σε ομάδες (5΄λεπτά). Αφού οι μαθητές ολοκληρώσουν την παρακολούθηση των στιγμιότυπων, ακολουθεί σε μορφή καταιγισμού ιδεών η καταγραφή και η κατηγοριοποίηση των σκέψεων και των συναισθημάτων που τους δημιουργεί το άκουσμα της λέξης *κοινόβιο*.

Έπεται ο χωρισμός των μαθητών σε 5 ομάδες των 5 ατόμων. Οι ομάδες θα είναι ονομοιογενείς, γι΄ αυτό και είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη οι μαθησιακές τους

ικανότητες, οι τεχνικές δεξιότητες που τους διακρίνουν και όπου οι συνθήκες το επιτρέπουν οι φιλίες και τα κοινά ενδιαφέροντά τους.

Β΄ Φάση, Νοηματοδοτώντας: υλοποίηση της προτεινόμενης δραστηριότητας (20΄ λεπτά -σχολική αίθουσα)

Εργασία σε ομάδες με την τεχνική 5Π και 1Γ [5W1H] (20΄ λεπτά)

Οι ομάδες ερευνούν την εξέλιξη του μοναχισμού από τον αναχωρητισμό στο κοινόβιο, τους μοναστικούς κανόνες του Μ. Βασιλείου και του Παχωμίου με στόχο την ανάδειξη του κοινοβιακού μοναχισμού ως μικρογραφία της πρωτοχριστιανικής κοινότητας, εντρυφούν σε κείμενα μοναχών όπως αυτά του Ιωάννη του Κασσιανού και έρχονται σε επαφή με σύγχρονες μορφές μοναχών. Στο στάδιο αυτό ο καθηγητής μοιράζει το υλικό στις 5 ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει ένα φύλλο εργασίας που περιέχει α) το κείμενο-α από αυτά που προτείνει το ΠΣ του ΙΕΠ για τη σχετική ενότητα, β) ένα σύνολο ερωτημάτων επεξεργασίας τους -με βάση την τεχνική 5Π και 1Γ- καθώς και τον ανάλογο χώρο για να απαντηθούν. Οι μαθητές οργανώνουν και αξιολογούν τις πληροφορίες που τους δίνουν τα κείμενα με βάση τα ερωτήματα: Ποιο, πού, πότε, γιατί, ποιος, πώς; (5Wς, 1H). Οι ομάδες διαβάζουν το κείμενο που τους δόθηκε, βρίσκουν, αξιολογούν, συζητούν και καταγράφουν τις απαντήσεις τους, ενώ παράλληλα προετοιμάζουν τον τρόπο παρουσίασης των «επιστημονικών» τους ευρημάτων.

Γ΄ Φάση, Αναλύοντας: 30 λεπτά- σχολική αίθουσα που διαθέτει διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα

1^ο στάδιο: Ομαδική/Διερευνητική δραστηριότητα με τέχνη (Artful Thinking) (15΄ λεπτά)

Δίνεται στις ομάδες κοινό φύλλο εργασίας ενώ ταυτόχρονα προβάλλεται σε διαδραστικό πίνακα -ή βιντεοπροβολέα- η τοιχογραφία της κοιμήσεως του οσίου Εφραίμ του Σύρου που κοσμεί την τράπεζα της ιεράς μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους. Ακολουθεί ομαδοσυνεργατική διαπραγμάτευση της με τη βοήθεια των ερωτημάτων της παλέτας του Artful Thinking. Εξετάζονται οι ιστορικές πληροφορίες που η παράσταση δίνει, οι αιτιακές σχέσεις προσώπων και γεγονότων, το θεολογικό μήνυμα που αποπνέει καθώς και ο τρόπος της εικαστικής της απόδοσης. Τέλος δίνονται πληροφορίες για το έργο και τον καλλιτέχνη.

2^ο στάδιο: Βιωματική δραστηριότητα ρόλος στον τοίχο (15΄ λεπτά)

Οι μαθητές σε χαρτί του μέτρου σχεδιάζουν το περίγραμμα μιας ανθρώπινης φιγούρας που αναπαριστά τον Παχώμιο και το αναρτούν στον τοίχο. Στη συνέχεια καλούνται να γράψουν με μαρκαδόρο εντός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα του Παχωμίου μετά από την κατάρτιση του κανόνα που θέσπισε και της συμπεριφορά που εισέπραξε στο κοινόβιο (κάθε ομάδα δικαιούται να γράψει 1 σκέψη και 3 συναισθήματα). Εκτός του περιγράμματος καταγράφουν σκέψεις και συναισθήματα των μοναχών του κοινοβίου μετά από την επικαιροποίηση του μοναστικού του κανόνα στη βάση αυστηρότερης πειθαρχίας (αντίστοιχα καταγράφονται 1 σκέψη και 3 συναισθήματα από κάθε ομάδα).

Εναλλακτική δραστηριότητα: τα έξι καπέλα σκέψης του De Bono- τεχνική δημιουργικής σκέψης (15'λεπτά-σχολική αίθουσα)

Επειδή το θέμα των κινήτρων και της επιλογής της μοναχικής πολιτείας ασκεί πάντα έντονο ενδιαφέρον στους μαθητές, δύναται το 2^ο βήμα της Γ' φάσης (ρόλος στον τοίχο) να παραλειφθεί και οι αντί αυτού οι ομάδες από κοινού να φορέσουν τα «καπέλα» τους και με τη βοήθεια των έξι καπέλων σκέψης του De Bono (τεχνική δημιουργικής σκέψης) να απαντήσουν στο ερώτημα: «Μοναχός ή μόνος; εντός ή εκτός του κόσμου;» σε μια προσπάθεια να διερευνήσουν τα κίνητρα που ωθούσαν και ωθούν κάποιον- τότε και σήμερα- να γίνει μοναχός και να απαντήσουν επιπλέον στο ερώτημα αν τελικά ο μοναχός είναι κατ' αποτέλεσμα και «μόνος».

Δ' Φάση , Εφαρμόζοντας : (εργασία για το σπίτι, 20'λεπτά σχολική αίθουσα)

1^ο στάδιο: Εργασία δημιουργικής έκφρασης (εργασία για το σπίτι)

Δίνεται κοινό φύλλο εργασίας σε όλες τις ομάδες. Οι μαθητές καλούνται να συντάξουν ένα κείμενο που να περιγράφει το 24ωρο ενός μοναχού σε ένα αιγυπτιακό κοινόβιο του 4^{ου} αι. μέσα από τις προσωπικές καταγραφές του ημερολογίου του. Τίτλος του : «Βαρσανούφιος ειμί...»

2^ο στάδιο: Παρουσίαση ερευνητικών αποτελεσμάτων-υλοποίηση βιωματικών δράσεων (20'λεπτά-σχολική αίθουσα)

Οι ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια το τελικό προϊόν των εργασιών που τους ανατέθηκαν με βάση τα φύλλα εργασίας και τη βιωματική δράση της ενότητας. Έπεται κριτική, εποικοδομητικός διάλογος καθώς και προτάσεις για ενδεχόμενη βελτίωσή τους.

Ε' Φάση, Αναστοχασμός-Αξιολόγηση-Μεταγνωστικές εκτιμήσεις: (10'λεπτά - σχολική αίθουσα)

1^ο στάδιο

Η διδακτική ενότητα έφτασε στο τέλος της και ήρθε η ώρα οι μαθητές να: *αναστοχαστούν* τι έμαθαν, να *αξιολογήσουν* τι τους άρεσε, τις τους ενέπνευσε τι τους δυσκόλεψε και να *υποβάλλουν* τις δικές τους προτάσεις. Όλα τα παραπάνω θα επιτευχθούν με τη βοήθεια **κοινού φύλλου εργασίας** που θα περιλαμβάνει και **ερωτηματολόγιο**.

2^ο στάδιο

Αξιολόγηση της συμμετοχής των μαθητών στις επιμέρους ομάδες. Πρόκειται στην ουσία για αυτοαξιολόγηση που θα γίνει με την αρωγή ανώνυμου **ερωτηματολογίου** (τα ερωτηματολόγια και των δυο σταδίων είναι διαθέσιμα στο πεδίο της Αξιολόγησης του σχεδίου μαθήματος).

Επισκέψεις/εκδηλώσεις/δράσεις

Επίσκεψη σε μοναστήρι της περιοχής

Το περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Στάδια διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική Τεχνική	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα που υπηρετούνται
Α΄ Φάση (Βιώνοντας)	1 ^ο στάδιο	5΄ λεπτά	Παρακολούθηση video	Ανάπλαση των συνθηκών της μοναχικής βιωτής
	2 ^ο στάδιο	5΄ λεπτά	<i>Ιδεοθύελλα</i>	Πρώτη προσέγγιση της έννοιας του κοινοβίου
Β΄ Φάση (Νοηματοδοτώντας)		20΄ λεπτά	<i>5π και 1 γ (5W1H)</i> Οι μαθητές διαβάζουν κείμενα, προσπαθούν να τα κατανοήσουν, συνεργάζονται για τις απαντήσεις τους και παρουσιάζουν το τελικό προϊόν στην ολομέλεια	Αποτίμηση της επιλογής, των κινήτρων και της οργάνωσης της μοναχικής ζωής και παράλληλη γνωριμία με προσωπικότητες που σημάδεψαν την ιστορία του μοναχισμού
Γ΄ Φάση (Αναλύοντας)	1 ^ο στάδιο	15΄ λεπτά	<i>Artful Thinking</i> (Διδάσκοντας μέσω της τέχνης-μοτίβο έντεχνου συλλογισμού)	Ψηλάφηση της επιλογής και πολιτείας των μοναχών μέσα από την τέχνη
	2 ^ο στάδιο	15΄ λεπτά	<i>Ρόλος στον τοίχο</i> (βιωματική τεχνική)	Αξιολόγηση προσωπικότητας της μοναχικής πολιτείας
Δ΄ Φάση (Εφαρμόζοντας)	1 ^ο στάδιο	Εργασία για το σπίτι	Από το ημερολόγιο ενός μοναχού... (Τεχνική δημιουργικής έκφρασης)	Ανάπλαση των συνθηκών ζωής των μοναχών των πρώτων χρόνων της εμφάνισης του κοινοβιακού

				μοναχισμού
	2 ^ο στάδιο	20' λεπτά	Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια	Όλοι οι προαναφερόμενοι
Ε' Φάση (Αξιολόγηση)		10' λεπτά	Κοινό φύλλο Εργασίας-Ερωτηματολόγια	Αναστοχασμός-Αυτοαξιολόγηση και Μεταγνωστικές εκτιμήσεις των παραπάνω προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

Βιβλιογραφία

Γεωμέλου, Α., (2015), Ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε ψηφιακό συνεργατικό περιβάλλον μάθησης για επίλυση αυθεντικών προβλημάτων, Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Γιωτόπουλος, Γ., (2014), Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία στο πλαίσιο της Τυπικής (Δευτεροβάθμιας) και Μη Τυπικής Εκπαίδευσης. Διπλωματική Εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.

Ε.Π. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση (2011), ΕΣΠΑ (2007-2013), Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης, Επιμόρφωσης, 1,: Γενικό μέρος, Πάτρα

Κακανά Δ.Μ., (2008), Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές προοπτικές. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη

Κόκκος, Α.& Μέγα, Γ.,(2007), Κριτικός στοχασμός και Τέχνη στην Εκπαίδευση, Έρευνα με τη συμμετοχή μεταπτυχιακών φοιτητών Εκπαίδευσης Ενηλίκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Εκπαίδευση Ενηλίκων, 12, 16-21

Κόκκος, Α., (2009), Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία: Θεωρητικό πλαίσιο και μέθοδος εφαρμογής, Εισήγηση στην 8η Διεθνή Συνδιάσκεψη για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση, Βερμούδες, 18-20/11/ 2009

Μητροπούλου Β., (2005), Σχεδιασμός και ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού για το μάθημα των Θρησκευτικών, Αθήνα : Αφοί Κυριακίδη

Μπασέτας, Κ.,(2002), Ψυχολογία της μάθησης, Αθήνα : Ατραπός

Πασσάκου, Κ., (1973), Εισαγωγή εις την Παιδαγωγικήν Ψυχολογίαν, τόμ. Β', Αθήνα

Παπαβασιλείου, Ι.,(2011), Λογοτεχνία-Θεωρητικό κείμενο-Καλές Διδακτικές Πρακτικές –Μεθοδολογία στο Φουντοπούλου Μ.&Συν. Βασικό επιμορφωτικό υλικό, τόμ. Β΄, 33-41, ειδικό μέρος ΠΕ02 Φιλολόγοι, Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α.,(2007), Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας, Ολική Προσέγγιση, τόμ. Α΄. Αθήνα: έκδοση συγγραφέων

Διδακτικά εγχειρίδια ΟΕΔΒ

Γ΄ Γυμνασίου (1997), ΔΕ. 19

Κείμενα

Βασίλειος Ιβηρίτης (Γοντικάκης) ,Φως Χριστού φαίνει πάσι, εκδ. Ι.Μ. Ιβήρων / Αρμός, Καρυές 2002, σ. 56

Ιωάννη Κασσιανού, Προς τον επίσκοπο Κάστορα περί των οχτώ λογισμών της κακίας

Ισίδωρος Πηλουσιώτης, Επιστολαί, ρνβ΄, Συμμάχω, PG 78, 283C-285A

Μέγας Βασίλειος, Όροι κατ' Επιτομήν (74) ,PG 30, 441

Μέγας Βασίλειος, από το 18ο κεφάλαιο των Ασκητικών Διατάξεων

Νικόδημος ο Αγιορείτης, Ομολογία πίστεως, ήτοι απολογία δικαιοσύνης, Εν Βενετία 1819, σ. 91-94, όπως αναφέρεται και αποδίδεται από τον Θ. Ν. Παπαθανασίου, ΣΥΝΑΞΗ 137, σ. 37

Παΐσιου Αγιορείτη, Επιστολές, έκδ. Ι. Ησυχαστήριον Ευαγγ. Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης

Παλλάδιος, Λαυσαϊκή Ιστορία, μτφρ. Μοναχός Συμεών, εκδ. Ι.Μ. Σταυρονικήτα, Άγιον Όρος 1980

Φλωρόφσκυ Γ., Οι Βυζαντινοί Ασκητικοί και Πνευματικοί Πατέρες, μτφρ. Π. Πάλλης, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1992

Ζωγραφική

Κοίμηση Εφραίμ του Σύρου, τοιχογραφία της τράπεζας της ιεράς μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους, προσπελάσιμο στο: <http://bit.ly/2d9DDFj>

ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Κατά την υλοποίηση του σχεδίου μαθήματος- εκτός από το σχολικό εγχειρίδιο - κρίνεται απαραίτητη η χρήση διαδραστικού πίνακα ή βιντεοπροβολέα, Laptop, λογισμικού για προβολή video, ηχείων, χαρτιού του μέτρου, μαρκαδόρων, φωτοτυπημένων φύλλων εργασίας και ερωτηματολογίων.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ακολουθούν τα φύλλα εργασίας καθώς και τα ερωτηματολόγια της αξιολόγησης.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄: Από τους αναχωρητές στο κοινόβιο: Η εξέλιξη του μοναχισμού

Β΄ Φάση

Ονοματεπώνυμο.....Τμήμα.....Ημερομηνία.....

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Οι πρώτοι χριστιανοί που απομακρύνθηκαν από τον κόσμο –από τα μέσα του 3ου μ.Χ. αι.– σε απομονωμένες περιοχές αναζητώντας την απόλυτη αφιέρωση στον Θεό, ονομάζονται αναχωρητές ή ερημίτες. Τον 4ο αι., παρά τη ραχδαία εξάπλωση του Χριστιανισμού και την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των Χριστιανών η χριστιανική πνευματικότητα είχε αρχίσει να εκπίπτει. Μεγάλες ομάδες ασπάζονταν τον Χριστιανισμό, χωρίς όμως να συμμερίζονται το χριστιανικό πνεύμα ή πολλοί χριστιανοί συμμαχούσαν με την κρατική εξουσία και απομακρύνονταν από τη χριστιανική ζωή των πρώτων αιώνων. Μέσα σ' αυτές τις

συνθήκες πολλοί πιστοί εγκατέλειπαν τον κόσμο και αναχωρούσαν σε ερημικούς τόπους για να αφιερωθούν στην προσευχή και τη μετάνοια. Ο μοναχισμός δηλαδή αναδείχθηκε ως κίνημα διαμαρτυρίας προς το κοσμικό φρόνημα που φαινόταν να εισβάλλει στην Εκκλησία μετά την αναχνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι ο μοναχισμός αναπτύχθηκε αμέσως μετά τη μεταστροφή του Κωνσταντίνου. Ωστόσο, η μοναστική κίνηση από την πρώτη της στιγμή δεν είναι ατομικό γεγονός, αλλά έχει σαν πρότυπό της το ήθος της πρωτοχριστιανικής κοινότητας των Ιεροσολύμων και δεν παύει να υπενθυμίζει στους χριστιανούς πως η Βασιλεία του Θεού δεν είναι του κόσμου τούτου.

Ο τόπος στον οποίο γεννήθηκε και από τον οποίο εξαπλώθηκε ο αναχωρητικός μοναχισμός ήταν η Αίγυπτος. Οι πρώτοι αναχωρητές κατέφευγαν κυρίως γύρω από την κοιλάδα του Νείλου. Κύριος εκπρόσωπος και σύμβολο του αναχωρητισμού στην έρημο της Αιγύπτου είναι ο Μέγας Αντώνιος (251–355) που αφού μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς, έζησε το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής του σε συνθήκες απομόνωσης, προσευχής και νηστείας. Ο

μοναχισμός γρήγορα διαδόθηκε στην παρακείμενη Παλαιστίνη και από εκεί στη Συρία.

Οι κατοικίες των ασκητών διαμορφώνονταν με πρόχειρα υλικά, ικανά να προσφέρουν μια στοιχειώδη προστασία από τις ακραίες αλλαγές της θερμοκρασίας στην έρημο. Στην Άνω Αίγυπτο πιθανώς ένα απλό καλύβι ήταν αρκετό για να αντιμετωπίσει ο αναχωρητής τις αλλαγές της θερμοκρασίας, αλλά στην Κάτω Αίγυπτο με τις συχνότερες βροχοπτώσεις, η ανάγκη για μια πιο στέρεη κατοικία ήταν μεγαλύτερη. Ένα από τα πλέον πρόσφορα καταλύματα ήταν τα σπήλαια και οι σκεπασμένοι βράχοι. Τα κελιά χτιζόνταν με απλές τεχνικές από τους ίδιους τους μοναχούς.

Η αύξηση των αναχωρητών και η εγκατάστασή τους γύρω από τα ερημητήρια των διάσημων για την αρετή τους και την πίστη τους αναχωρητών οδήγησε σε μια νέα μορφή μοναχικής ζωής, τη λαύρα. Επρόκειτο για συγκροτήματα από συνδεδεμένα μεταξύ τους οικήματα μοναχών. Η λαύρα οδήγησε σταδιακά στον κοινοβιακό μοναχισμό.

Το Κοινόβιο (από την ελληνική λέξη κοινόβιος, που σημαίνει κοινή ζωή, παράχεται από το κοινός και βίος) και οργανωτής θεωρείται ότι είναι ο Παχώμιος (290-348), ο οποίος είχε αρχίσει την πνευματική του «δοκιμασία» ως ερημίτης. Το Κοινόβιο δεν ήταν απλώς μια από κοινού συμμεριζόμενη ζωή αλλά κατά κυριολεξία μια κοινή ζωή, με πλήρη αμοιβαιότητα, και πλήρες άνοιγμα του ενός προς τον άλλον. Στον κοινοβιακό μοναχισμό όλοι οι μοναχοί έχουν ομοιόμορφη ενδυμασία, κάνουν κοινή προσευχή και συμμετέχουν όλοι στις εργασίες για την κάλυψη των αναγκών του κοινοβίου.

Ο μεγάλος νομοθέτης της ασκητικής ζωής ήταν ο Μέγας Βασίλειος καθώς καθόρισε τους κανόνες λειτουργίας του.

Ο μοναχισμός από την αρχή του είναι μια κοινότητα που διαφοροποιείται από την παραδοσιακή μέχρι τότε κοινότητα, με βασικό στόχο να δώσει έμφαση στην απόφαση μεταστροφής, τη θυσία, τον περιορισμό του εγώ μέσα στην αμοιβαία αγάπη. Γι' αυτό και οι Πατέρες της Εκκλησίας στα έργα της συχνά ερμηνεύουν τον κοινοβιακό μοναχισμό ως υπενθύμιση της πρώτης εκκλησιαστικής κοινότητας των Ιεροσολύμων και ως υπόδειγμα της ευρύτερης κοινωνικής ζωής (Ι. Χρυσόστομος, Εις τα Πράξεις των αποστόλων, 11, PG 60, 97, και Εις την Α προς Κορινθίους, ομιλία στ', 4, PG 61, 52-53. Μ. Βασίλειος, Ασκητικά Διατάξεις 18, 1-2, PG 31, 1381-1384). Είναι χαρακτηριστικά τα όσα διευκρινίζει ένας σπουδαίος μοναχός από την Αίγυπτο, ο Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης (π. 360 – π. 450). Ότι δηλαδή τα λαμπρά οικοδομήματα που ανεγείρονται εις βάρος της αλληλεγγύης και της κοινωνικής δικαιοσύνης δεν αποτελούν παρά εκδηλώσεις φαραωνικής αλαζονείας και «λιθομανίας»!

(Ισίδωρος Πηλουσιώτης, Επιστολαί, ρνβ', Συμμάχω, PG 78, 283C-285A).

Ερωτήσεις (5W1H)

1.Τι και Πώς (What) στάθηκε η αιτία για την εμφάνιση του αναχωρητισμού;

.....
.....

2.Πού (Where) γεννήθηκε ο αναχωρητικός μοναχισμός;

.....

3.Πότε (When) εμφανίστηκαν οι πρώτοι ερημίτες και αναχωρητές;

.....

4.Ποιος (Who) θεωρήθηκε πως ήταν ο κύριος εκπρόσωπος και σύμβολο του ασκητισμού της Αιγύπτου;

.....

5.Πώς (How) ήταν οι κατοικίες των πρώτων ασκητών της ερήμου;

.....
.....
.....

6.Γιατί (Why) οι πατέρες της εκκλησίας ταύτιζαν τον κοινοβιακό μοναχισμό με την πρώτη εκκλησία των Ιεροσολύμων;

.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Β΄: Η οργάνωση του μοναχισμού από τον Παχώμιο

Β΄ Φάση

Ονοματεπώνυμο.....Τμήμα.....Ημερομηνία.....

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν

Ο Παχώμιος (290-348) ήταν σύγχρονος του Αγ. Αντωνίου, γεννημένος από ειδωλολάτρες γονείς στην Άνω Θηβαΐδα της Αιγύπτου. Υπηρέτησε στον στρατό και έλαβε μέρος στην εκστρατεία του Κωνσταντίνου κατά του Λικινίου. Βαπτίστηκε χριστιανός αφού απολύθηκε από τον στρατό. Έζησε 6-7 χρόνια σαν αναχωρητής στη νησίδα Τάβεννη του Νείλου. Η φήμη του έλκυε πολλούς μοναχούς κι έτσι σιγά σιγά μια κοινότητα μαθητών συγκεντρώθηκε κοντά του. Σύμφωνα με τη Λαυδαϊκή Ιστορία (420 μ.Χ.):

«Όταν αυτός είδε τους αδελφούς να συγκεντρώνονται γύρω του, καθόρισε τον εξής κανόνα γι' αυτούς: κάθε μοναχός θα ήταν υπεύθυνος για τον εαυτό του και θα απασχολούσε τον εαυτό του με εργασία για λογαριασμό του. Αλλά θα έχουν ένα κοινό ταμείο για τις υλικές ανάγκες: π.χ. για τροφή, ή και για τα έξοδα που χρειάζονταν για τους επισκέπτες που έρχονταν να τους επισκεφθούν -γιατί κι αυτοί έτρωγαν μαζί. Οι μοναχοί έπρεπε να αναθέσουν σ' αυτόν τη διαχείριση αυτού που είχαν να διαθέσουν, και αυτό να το έκαναν ελεύθερα και εκούσια, εμπιστευόμενοι σ' αυτόν να φροντίζει για όλες τις ανάγκες τους. Εθεωρείτο ότι αυτός ήταν το έμπιστο όργανό τους σε θέματα εργασίας και ο κατά Θεόν πατέρας τους».

Ωστόσο τα πράγματα δεν πήγαν καλά. «Βλέποντας την ταπείνωση και την ηπιότητά του, οι μοναχοί του φέρνονταν αλαζονικά και με παντελή έλλειψη αβροφροσύνης. Και όσες φορές έπρεπε να πάρει μια απόφαση για την τακτοποίηση ορισμένων υποθέσεών τους, αυτοί του αντιμιλούσαν κατά πρόσωπο και τον προσέβαλαν, λέγοντας ότι δεν θα τον υπάκουαν. Αλλά αυτός, χωρίς να

τους φέρεται καθόλου με τον ίδιο τρόπο, τους ανεχόταν με υπομονή: 'θα δουν', έλεγε, 'την υπομονή μου και τη λύπη μου, και θα επιστρέψουν στον Θεό. Θα μετανοήσουν και θα φοβηθούν τον Θεό».

Για πέντε περίπου χρόνια ο Παχώμιος υπέφερε αυτή την προσβλητική συμπεριφορά. Τελικά, μετά από πολλή προσευχή, ο Παχώμιος άλλαξε ριζικά στάση. Οργάνωσε τους μοναχούς πάνω σε αρχές αυστηρής πειθαρχίας.

Ο μοναστικός κανόνας του Παχωμίου

Είναι ο πρώτος μοναστικός κανόνας που γνωρίζουμε και αποτελείται από 194 άρθρα. Κανένας δεν μπορούσε να γίνει δεκτός αν δεν ήξερε να διαβάσει - γι' αυτό ο «δόκιμος» μοναχός ήταν υποχρεωμένος να μάθει ανάγνωση και γραφή. Ο βασικός κανόνας της κοινότητας είναι η αυστηρή, πιστή προσήλωση στους καθιερωμένους κανόνες, που αναφέρονται ακόμα και στις πιο μικρές λεπτομέρειες της καθημερινής ζωής.

Οι μοναχοί ζούσαν ανά τρεις σε μικρά οικήματα. Ο Παχώμιος επέβαλε στους μοναχούς κοινή προσευχή κάθε πρωί και βράδυ, κοινή εργασία, κοινά έσοδα, κοινές δαπάνες, κοινά γεύματα και ομοιόμορφη ενδυμασία. Οι μοναχοί μεταλάμβαναν κάθε Σάββατο και Κυριακή. Τα γεύματά τους αποτελούνταν από φυτικές τροφές και τυρί. Στη διάρκεια τους, οι μοναχοί είχαν καλυμμένο το πρόσωπό τους, δεν μιλούσαν μεταξύ τους και συνεννοούνταν με νεύματα. Η ομοιόμορφη στολή τους αποτελείτο από τα εξής ενδύματα: λινό χιτώνα (λεβιτωνάριο) που έφτανε λίγο κάτω από τα γόνατα και κρατιόταν με ζώνη, λευκό μάλλινο ένδυμα από πρόβατο ή κατσίκι (μηλωτή) επίσης κρατημένο με ζώνη και ως τα γόνατα, κωνοειδή κουκούλα (κουκούλιον) που στο πίσω μέρος έφτανε ως τους ώμους και μικρό λινό ωμοφόριο (μαφόριον) που κάλυπτε τον αυχένα και τους ώμους. Παπούτσια χρησιμοποιούσαν σπάνια. Στον καθένα δινόταν να κάνει χειρονακτική εργασία που ήταν αυστηρά καθορισμένη: έργα σχετικά με τη γεωργία, την κατασκευή λέμβων, την κατασκευή καλαθιών, την ύφανση. Σε κανέναν δεν επιτρεπόταν να αλλάξει μόνος του αυτά τα έργα ή να τα αυξήσει. Οι μοναχοί κοιμούνταν καθισμένοι. Διαιρούνταν σε 24 τάγματα, καθένα από τα οποία χαρακτηριζόταν με ένα γράμμα της αλφαβήτου. Με αυτόν τον τρόπο οι μοναχοί διαβαθμιζόνταν ανάλογα.

Όταν μεγάλωσε το μοναστήρι στην Ταβεννησία, ο Άχ. Παχώμιος δημιούργησε γρήγορα ένα δεύτερο του ίδιου είδους σε ένα εγκαταλελειμμένο χωριό κοντά στην Ταβεννησία. Η αδελφή του Μαρία, του ζήτησε να ιδρύσει και να οργανώσει ένα μοναστήρι για μοναχές εκεί κοντά. Ο Άχ. Παχώμιος συμφώνησε στο αίτημά της: «Και υπήρχαν εκεί πολλές γυναίκες που ήταν μοναχές, και οι οποίες τηρούσαν πιστά αυτόν τον κανόνα ζωής, και αυτές ήλθαν από την άλλη πλευρά του ποταμού και πέρα από αυτόν, και υπήρχαν επίσης γυναίκες παντρεμένες που ήλθαν από την άλλη πλευρά του ποταμού από λίγη απόσταση».

(Παλλάδιος, Λαυσαϊκή Ιστορία, μτφρ. Μοναχός Συμεών, εκδ. Ι.Μ. Σταυρονικήτα, Άγιον Όρος 1980 και Γ. Φλωρόφσκυ, Οι Βυζαντινοί Ασκητικοί και Πνευματικοί Πατέρες, μτφρ. Π. Πάλλης, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1992)

Ερωτήσεις (5W1H)

1.Τι και Πώς (What) καθόριζε αρχικά ο κανόνας που θέσπισε ο Παχώμιος για τους μοναχούς που συνασκήτευαν μαζί του;

.....
.....

2.Πού (Where) συνέταξε ο Παχώμιος τον κανόνα του ;

.....

3.Πότε (When) θεσπίστηκε και πότε έγινε η επί το αυστηρότερο αναθεώρησή του;

.....

4.Ποιά (Who) ήταν η αιτία που ο Παχώμιος οργάνωσε τους κανόνες του μοναχικού βίου πάνω σε κανόνες αυστηρής πειθαρχίας;

.....

5.Πώς (How) ήταν σύμφωνα με τον κανόνα η αμφίεση των μοναχών του κοινοβίου;

.....
.....
.....

6.Γιατί (Why) πιστεύετε πως απαγορευόταν η είσοδος μοναχών στο κοινόβιο που δε γνώριζαν γραφή και ανάγνωση;

.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Γ': Κοινοβιακός μοναχισμός και Μ. Βασίλειος

Β' Φάση

Ονοματεπώνυμο.....Τμήμα.....Ημερομηνία.....

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν

Κοινοβιακός μοναχισμός και Μ. Βασίλειος

Ο Μ. Βασίλειος μόναζε και ο ίδιος κατά μεγάλα διαστήματα, κυρίως στον Πόντο. Επίσης επισκέφθηκε τα τότε μοναστικά κέντρα της Ανατολής (Αλεξάνδρεια, Αίγυπτο, Παλαιστίνη, Κόιλη Συρία, Μεσοποταμία). Οι ερωτήσεις διαφόρων μοναχών που επέβλεπε, του έδωσαν την αφορμή να αρχίσει τη σύνταξη των ασκητικών συγγραμμάτων του. Και αφού εκλέχτηκε επίσκοπος Καισαρείας της Καππαδοκίας το 370, συνέχισε να καθοδηγεί τους μοναχούς, τους οποίους έθεσε υπό τον

έλεγχο της εκκλησιαστικής ηγεσίας.

Ο Μ. Βασίλειος είναι αυτός που θεμελίωσε το κοινοβιακό μοναχικό σύστημα καθορίζοντας τη λειτουργία του. Το σύγγραμμά του «Όροι κατά πλάτος» περιέχει 55 κεφάλαια με θέμα γενικές αρχές του μοναχισμού, ενώ το «Όροι κατ' επιτομήν» περιέχει 313 κεφάλαια που αναφέρονται στην καθημερινή ζωή των μοναχών. Ο Μ. Βασίλειος εισήγαγε την ομολογία αφιέρωσης στον Θεό και ένταξης στην αδελφότητα, η οποία προέβλεπε αχαμία, υπακοή και ακτημοσύνη. Επίσης, προέβλεπε ώρες για λειτουργική προσευχή και ώρες για χειρονακτική εργασία και άλλες μορφές εργασίας. Ο κανόνας αν και ήταν αυστηρός, απέφευγε να ενθαρρύνει τις πιο ακραίες μορφές ασκητισμού που ζούσαν οι ερημίτες της ερήμου.

Ο Μ. Βασίλειος πήρε τον μοναχισμό που υπήρχε στα χρόνια του, τον αναχωρητικό μοναχισμό και τον αυστηρό κοινοβιακό μοναχισμό του Παχωμίου, και άλλαξε τη δομή του. Αντί μιας «δοκιμασίας» που ήταν κατ' ουσίαν μοναχική, αυτός έφερε

τη «δοκιμασία» κάτω από την άμεση εξάρτηση των κοινωνικών υποχρεώσεων της Εκκλησίας. Η «δοκιμασία» τώρα γίνεται αχώριστη από την υπηρεσία στον άνθρωπο. Οι μοναχοί τώρα πρέπει να λαμβάνουν μέρος στην εκπαίδευση των παιδιών, στην ανακούφιση των ασθενών, και στη φροντίδα των ορφανών. Η επίδραση του Μ. Βασιλείου στον μοναχισμό, στην Ελληνική ανατολή και στη Λατινική Δύση, ήταν τεράστια.

Από τους Όρους κατ' επιτομήν του Μεγάλου Βασιλείου

Ρωτήθηκε ο Μ. Βασίλειος «αν αυτός που απομονώνεται είναι ανάγκη να παραμένει μόνος ή να ζει μαζί με άλλους αδελφούς που έχουν αποφασίσει να ακολουθήσουν τον ίδιο σκοπό της ευσέβειας». Η απάντησή του:

«Νομίζω ότι η ζωή αρκετών στον ίδιο τόπο είναι πολύ προτιμότερη. Πρώτον, γιατί για τις σωματικές ανάγκες κανένας μας δεν μπορεί να επαρκέσει μόνος του, αλλά έχουμε ανάγκη ο ένας του άλλου για την προμήθεια αυτού που είναι αναγκαίο. Γιατί όπως ακριβώς το πόδι έχει μία ικανότητα, αλλά στερείται μιας άλλης, και χωρίς τη βοήθεια των άλλων μελών δεν θα μπορούσε να βρει τη δύναμή του ούτε ισχυρή και ικανή από μόνη της να συνεχίσει, ούτε κανένα εφόδιο που του λείπει, έτσι είναι και στην περίπτωση του μονήρους βίου: ό,τι χρειαζόμαστε και ό,τι μας λείπει δεν μπορούμε να το βρούμε μόνοι μας, γιατί ο Θεός που δημιούργησε τον κόσμο, έχει έτσι κανονίσει όλα τα πράγματα ώστε να στηριζόμαστε ο ένας στον άλλον [...] Αλλά επιπλέον, ο σεβασμός προς την αγάπη του Θεού δεν επιτρέπει να νοιάζεται κανείς μόνο για τις δικές του υποθέσεις, γιατί η αγάπη, λέει, δεν ζητά μόνο το δικό της [...] Επιπλέον, όταν κανείς ζει μόνος, δεν αναγκαστεί να ελαττώματά του, αφού δεν έχει κανέναν να τον διορθώσει και με πραότητα και ευσπλαχνία να τον καθοδηγήσει στον δρόμο του. Γιατί η διόρθωση, ακόμα κι αν είναι από εχθρό, μπορεί συχνά στην περίπτωση εκείνων που έχουν καλή διάθεση να εχειρίσει την επιθυμία για θεραπεία [...]

Όροι κατ' Επιτομήν (74) PG 30, 441

Από τις Ασκητικές Διατάξεις του Μ. Βασιλείου

Ονομάζω λοιπόν εγώ το κοινόβιο τελειότατη μορφή κοινωνικής συμβιώσεως, μέσα στην οποία δεν υπάρχει ο θεσμός της ιδιοκτησίας, δεν υπάρχουν διαφωνίες επίσης κάθε αναταραχή και φιλονικία και έριδες βρίσκονται μακριά. Μέσα σ' αυτή την κοινωνία είναι όλα κοινά: οι ψυχές, οι γνώμες και όλα εκείνα με τα οποία τρέφεται και φροντίζεται το σώμα· κοινός είναι ο Θεός, κοινή η προσφορά και επιδίωξη της αρετής, κοινή η σωτηρία, κοινοί οι πνευματικοί αγώνες, κοινοί οι πόνοι, κοινοί οι στέφανοι, ένας είναι οι πολλοί, και ο ένας δεν είναι μόνος αλλά μαζί με πολλούς.

Τποια άλλη πολιτεία υπάρχει ισάξιά της; Τι υπάρχει περισσότερο ευτυχισμένο; Τι είναι τελειότερο από την επικοινωνία και την ένωση; Τι είναι θελκτικότερο από την ταύτιση των χαρακτήρων και των ψυχών. Άνθρωποι που ξεκίνησαν από

διαφορετικά μέρη και χώρες, ταυτίστηκαν με τόση ακρίβεια, ώστε να είναι κατά κάποιο τρόπο μια ψυχή σε πολλά σώματα και τα πολλά σώματα να παρουσιάζονται ως όργανα μιας ψυχής. Ο άρρωστος σωματικά έχει πολλούς να συμπάσχουν μαζί του. Ο άρρωστος και εξαντλημένος ψυχικά έχει πολλούς που τον θεραπεύουν και με τη βοήθειά τους τον ανορθώνουν. (Από το 18ο κεφάλαιο των Ασκητικών Διατάξεων).

Ερωτήσεις (5W1H)

1.Τι και Ποιά (What) θεωρείται πως ήταν η καινοτομία που έφερε ο Μ. Βασίλειος στη δομή του αυστηρού κοινοβιακού μοναχισμού του Παχωμίου;

.....

.....

.....

2.Πού (Where) διαφοροποιείται από τον Παχώμιο ;

.....

.....

.....

3.Πότε (When) πήρε την απόφαση να προβεί στη σύνταξη των «ασκητικών συγγραμμάτων» του;

.....

4.Ποιά (Who) είναι τα δυο βασικά του συγγράμματα τα οποία ρυθμίζουν τις γενικές αρχές και την καθημερινή ζωή των μοναχών;

.....

5.Πώς (How) απάντησε ο Μ. Βασίλειος στην ερώτηση που του τέθηκε αν αυτός που απομονώνεται πρέπει κατ' ανάγκη να μένει και μόνος;

.....

.....

.....

6.Γιατί (Why) ο Μ Βασίλειος χαρακτήρισε το μοναχισμό ως την τελειότατη μορφή συμβιώσεως;

.....

.....

.....

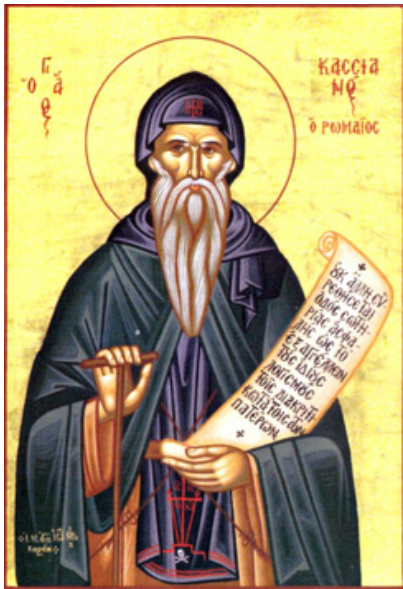
ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Δ': Ιωάννη Κασσιανού, Προς τον επίσκοπο Κάστορα περί των οχτώ λογισμών της κακίας

Β' Φάση

Ονοματεπώνυμο.....Τμήμα.....Ημερομηνία.....

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν

... «Αφού πρωτύτερα συντάξαμε τον λόγο «περί διαμορφώσεως των Κοινοβίων», έχοντας το θάρρος στις προσευχές σου, επιχειρούμε πάλι να γράψουμε για τους οχτώ λογισμούς της κακίας της γαστριμαργίας, λέω, και πορνείας, φιλαργυρίας, οργής, λύπης, ακηδίας, κενοδοξίας και υπερηφάνειας.

1. Για την εγκράτεια της κοιλιάς

[...] Εκείνοι (οι άγιοι Πατέρες) λοιπόν, δεν έχουν παραδώσει ένα κανόνα νηστείας, ούτε ένα τρόπο της διατροφής, ούτε το ίδιο μέτρο, γιατί δεν έχουν όλοι την ίδια δύναμη, είτε λόγω ηλικίας, είτε ασθένειας, είτε καλύτερης συνήθειας του σώματος. Έχουν όμως παραδώσει σε όλους ένα σκοπό, να αποφεύγουμε την αφθονία και να αποστρεφόμεστε το χορτασμό της κοιλιάς.

[...] Και πάλι οι άγιοι Πατέρες δοκίμασαν και είδαν ότι δεν είναι για όλους κατάλληλη η διατροφή με χόρτα, ούτε με όσπρια, ούτε όλοι μπορούν να τρέφονται μόνο με ξερό ψωμί. Και άλλος, καθώς είπαν, ενώ τρώει δύο λίτρες ψωμί, πεινά ακόμη, ενώ άλλος τρώει μία λίτρα ή εξ ουγκιές και χορταίνεται. Σε όλους λοιπόν, όπως είπα, ένα κανόνα εγκράτειας έχουν παραδώσει, το να μην ξεχειλιούνται με τον χορτασμό της κοιλιάς, ούτε να παρασύρονται από την ηδονή του λάρυγγα [...] Η μετρημένη και μέσα σε λογικά όρια τροφή βοηθά στην υγεία του σώματος, δεν αφαιρεί την αchiότητα. Ακριβής κανόνας εγκράτειας, όπως παρέδωσαν οι Πατέρες, είναι να σταματούμε να τρώμε πριν χορτάσουμε. [...] Άλλωστε, για την τέλεια καθαρότητα της ψυχής, δεν αρκεί μόνη η εγκράτεια στα φαγητά, αν δεν συντρέχουν και οι υπόλοιπες αρετές [...]

2. Περί του πνεύματος της πορνείας και της σαρκικής επιθυμίας

Δεύτερος αγώνας που έχουμε να κάνουμε είναι εναντίον του πνεύματος της πορνείας και της σαρκικής επιθυμίας, η οποία επιθυμία αρχίζει από τη μικρή ηλικία να ενοχλεί τον άνθρωπο. Ο αγώνας αυτός είναι μεγάλος και δύσκολος και έχει δύο μέτωπα. Γιατί ενώ τα άλλα ελαττώματα κάνουν τη μάχη μόνο μέσα στην ψυχή, ο σαρκικός πόλεμος είναι διπλός, και στην ψυχή και στο σώμα. Και γι' αυτό πρέπει να αναλάβουμε διπλό πόλεμο. [...] Πρώτα-πρώτα λοιπόν πρέπει με κάθε προσοχή να φυλάγει κανείς την καρδιά του από ρυπαρούς λογισμούς.

[...] Γι' αυτό και η σοφή Παροιμία δε λέει «Με κάθε τρόπο να προσέχεις τα μάτια σου», αλλά «Με κάθε τρόπο να προσέχεις την καρδιά σου».

3. Περί της φιλαργυρίας

Τρίτος είναι ο αγώνας εναντίον του πνεύματος της φιλαργυρίας, αγώνας ξένος και έξω από την ανθρώπινη φύση, που βρίσκει αφορμή την απιστία του μοναχού. Γιατί οι ερεθισμοί των άλλων παθών, εννοώ του θυμού και της επιθυμίας, έχουν τις αφορμές από το σώμα, και κατά κάποιον τρόπο είναι έμφυτα και έχουν την αρχή από τη γέννηση. Γι' αυτό και χρειάζεται πολύς καιρός για να νικηθούν. Η αρρώστια όμως της φιλαργυρίας έρχεται από έξω και μπορεί ευκολότερα να κοπεί αν καταβάλει κανείς επιμέλεια και προσοχή. Αν όμως παραμεληθεί, γίνεται πιο καταστρεπτική από τα άλλα πάθη και δύσκολα φεύγει- γιατί είναι ρίζα όλων των κακών, [...] Έτσι λοιπόν με το να ανάβει από τη φωτιά των χρημάτων του ο φιλάργυρος, ποτέ δεν μπορεί να ησυχάσει στο μοναστήρι του ούτε να ζήσει κάτω από κανόνα. [...]

Ας μάθουν αυτοί (οι μοναχοί) ότι δεν απαρνήθηκαν ακόμα τον κόσμο, ούτε έφτασαν τη μοναχική τελειότητα, αφού ντρέπονται να γίνουν φτωχοί για χάρη του Χριστού σαν τον Απόστολο Παύλο και με την εργασία των χεριών τους να συντηρούν και τον εαυτό τους και να εξυπηρετούν και όσους έχουν ανάγκη και με έργα να εκπληρώσουν την μοναχική υπόσχεση και να δοξαστούν μαζί με τον Απόστολο. Και αφού διασκορπίζουν τον παλιό πλούτο, να αγωνίζονται μαζί με τον Παύλο με πείνα και δίψα, με κρύο και γύμνια τον καλό αγώνα. [...] Πρέπει λοιπόν με κάθε επιμέλεια να ξεριζώνουμε από την ψυχή μας τη ρίζα όλων των κακών, που είναι η φιλαργυρία, γνωρίζοντας καλά ότι όταν μεγαλώνει η ρίζα, εύκολα φυτρώνουν τα κλαδιά. Αλλά την αρετή αυτή είναι δύσκολο να την κατορθώσουμε αν δεν μένομε σε κοινόβιο [...].

4. Περί της οργής

Τέταρτος αγώνας είναι εμπρός μας εναντίον του πνεύματος της οργής και είναι ανάγκη, με τη βοήθεια του Θεού, το θανατηφόρο δηλητήριο της οργής να το κόψουμε από το βάθος της καρδιάς μας. Γιατί όσο το πονηρό τούτο πνεύμα κάθεται στην καρδιά μας και τυφλώνει με τις σκοτεινές αναταραχές τα μάτια της καρδιάς

μας, ούτε το συμφέρον της ψυχής μας μπορούμε να διακρίνουμε, ούτε να φτάσουμε ποτέ την πνευματική γνώση, ούτε την τελειότητα αχαθής σκέψεως να πάρουμε στην κατοχή μας, ούτε να γίνουμε μέτοχοι της αληθινής πνευματικής ζωής, ούτε το θείο και αληθινό φως μπορεί να δεχτεί ο νους μας [...]

Όποιος λοιπόν θέλει να φτάσει την τελειότητα και επιθυμεί να αγωνιστεί νόμιμα τον πνευματικό αγώνα, ας είναι ξένος από το ελάττωμα της οργής και του θυμού, και ας ακούει τι παραγγέλλει το σκεύος της εκλογής, ο Απ. Παύλος: «Κάθε έχθρα και οργή και θυμός και κραυγή και βλασφημία, ας φύγει από εμάς μαζί με κάθε κακία». Λέγοντας τη λέξη «κάθε», δε μας άφησε καμία πρόφαση θυμού ούτε σαν αναγκασία, ούτε σαν εύλογη. Εκείνος λοιπόν που θέλει να διορθώσει τον αδελφό του όταν αμαρτάνει ή να του βάλει επιτίμιο, ας φροντίζει να παραμένει ατάραχος, μήπως θέλοντας να θεραπεύσει άλλον, αρρωστήσει ο ίδιος και ακούσει τα ευαγγελικά λόγια: «Ιατρέ, θεράπευσε πρώτα τον εαυτό σου». Και πάλι: «Γιατί βλέπεις το άχυρο στο μάτι του αδελφού σου και δεν παρατηρείς το δοκάρι μέσα στο δικό σου μάτι;» Γιατί αν από οποιαδήποτε αιτία η κίνηση της οργής θερμανθεί πολύ, τυφλώνει τα μάτια της ψυχής και δεν την αφήνει να δει τον ήλιο της δικαιοσύνης. [...] Η τέλεια θεραπεία της ασθένειας της οργής είναι αυτή: να πιστέψουμε ότι ούτε για δίκαιες ούτε για άδικες αφορμές επιτρέπεται ποτέ να θυμώνουμε. Επειδή όταν η οργή σκοτίζει τη διάνοια, ούτε διάκριση, ούτε σωστή σκέψη, ούτε δικαιοσύνη θα βρεθεί μέσα μας, ούτε και ναός του Αγίου Πνεύματος μπορεί να γίνει η ψυχή μας, αλλά θα μας κατακυριεύσει το πνεύμα της οργής σκοτίζοντας τη διάνοια μας. Τελευταίο απ' όλα, πρέπει να έχουμε εμπρός στα μάτια μας κάθε ημέρα, την αβεβαιότητα της ώρας του θανάτου μας, κι έτσι να φυλαχόμαστε από την οργή. Και ας γνωρίζουμε ότι ούτε η σωφροσύνη, ούτε η απάρνηση του υλικού κόσμου, ούτε οι νηστείες και αχρυπνίες θα μας ωφελησουν κατά την ημέρα της κρίσεως, αν βρεθούμε ένοχοι επειδή κατεχόμαστε από οργή και μίσος [...]

5. Περὶ της λύπης

Πέμπτος είναι ο αγώνας εναντίον του πνεύματος της λύπης, το οποίο σκοτίζει την ψυχή από κάθε πνευματική θεωρία και την εμποδίζει από κάθε αχαθή πράξη. Επειδή όταν το πονηρό αυτό πνεύμα αρπάξει την ψυχή και τη σκοτίζει ολόκληρη, δεν της επιτρέπει να προσεύχεται με προθυμία, δεν την αφήνει να εγκαρτερεί στην ωφέλεια των ιερών αναγνωσμάτων δεν ανέχεται να είναι ο άνθρωπος πράος και να κινείται εύκολα σε κατάνυξη και συμπάθεια προς τους αδελφούς, για όλες τις εργασίες και εναντίον ακόμη της υποσχέσεως του μοναχικού βίου φέρνει μίσος. Και γενικά η λύπη, αφού ανακατώσει όλες τις σωτήριες σκέψεις της ψυχής και παραλύσει τη δραστηριότητα και την καρτερία της, τη φέρνει σε σημείο να είναι σαν ανόητη και ηλίθια, δένοντας την με τον λογισμό της απελπισίας. Γι' αυτό, αν έχουμε σκοπό να αγωνιστούμε τον πνευματικό αγώνα και να νικήσουμε, με τη βοήθεια του Θεού, τα πονηρά πνεύματα, όσο μπορούμε με μεγαλύτερη προσοχή ας φυλάξουμε την καρδιά μας από το πνεύμα της λύπης. Γιατί όπως ο σκόρος τρώει το ρούχο και το σκουλήκι

το ξύλο, έτσι η λύπη κατατρύχει την ψυχή του ανθρώπου. Πείθει τον άνθρωπο να αποφεύγει κάθε καλή πνευματική συναναστροφή και δεν επιτρέπει ούτε από γνήσιους φίλους να δέχεται συμβουλή, ούτε καλή και ειρηνική απάντηση να δίνει σ' αυτούς, αλλά αφού καταλάβει όλη την ψυχή, τη γεμίζει με δυσαρέσκεια, πλήξη και μελαγχολία.

Και τότε τη βάζει να αποφεύγει τους ανθρώπους, γιατί γίνονται σ' αυτήν αίτιοι ταραχής. Και δεν επιτρέπει στην ψυχή να εννοήσει ότι όχι απέξω, αλλά μέσα της έχει την αρρώστια, η οποία τότε φανερώνεται, όταν έρθουν οι πειρασμοί και με τη δοκιμασία τη φέρουν στην επιφάνεια. Γιατί ποτέ δεν μπορεί να βλαφτεί ο άνθρωπος από άλλον, αν δεν έχει μέσα του αποθηκευμένες τις αφορμές των παθών. [...] Και γι' αυτό ο Δημιουργός των πάντων και Ιατρός των ψυχών, ο Θεός, ο μόνος που γνωρίζει ακριβώς τα τραύματα της ψυχής, δεν παραγγέλλει να αποφεύγουμε τις συναναστροφές των ανθρώπων, αλλά να κόβουμε τις αιτίες της κακίας που είναι μέσα μας, και να γνωρίζουμε ότι η υγεία της ψυχής δεν κατορθώνεται με τον χωρισμό από τους ανθρώπους, αλλά με τη διαμονή και εξάσκηση με τους ενάρετους ανθρώπους. Όταν λοιπόν για προφάσεις που τις νομίζουμε δήθεν εύλογες, εγκαταλείπομε τους αδελφούς, δεν κόψαμε τις αφορμές της λύπης αλλά μόνον κάναμε εναλλαγή τους, γιατί η αρρώστια που έχουμε μέσα μας τις ανακινεί πάλι εξαιτίας άλλων πραγμάτων. Γι' αυτό, όλος ο πόλεμος μας ας είναι εναντίον των παθών που είναι μέσα μας, γιατί αν αυτά, με τη χάρη και τη βοήθεια του Θεού, βγουν από την καρδιά μας, όχι μόνο με τους ανθρώπους, αλλά και με τα άχρια θηρία εύκολα μπορούμε να ζήσουμε, [...]

6. Περί της ακηδίας

Έκτος είναι ο αγώνας μας εναντίον της ακηδίας (αμέλεια, πλήξη) που ενώνεται και βοηθεί το πνεύμα της λύπης. Δεινός και βαρύς δαίμονας αυτός, πολεμά πάντοτε τους μοναχούς. Αυτός επιτίθεται εναντίον του μοναχού κατά το μεσημέρι, προκαλώντας του ατονία και φόβο και μίσος εναντίον του τόπου όπου ασκείται και εναντίον των αδελφών που είναι μαζί του και εναντίον κάθε εργασίας, ακόμη και της αναχνώσεως των θείων Γραφών. Σου υποβάλλει ακόμη και λογισμούς μεταβάσεως σε άλλο τόπο, και ότι αν δεν πάει αλλού, μάταια κοπιάζει εδώ και χάνει τον καιρό του. Επίσης του φέρνει κατά το μεσημέρι και πείνα τόσο, όση δεν θα προξενούσε σ' αυτόν τριήμερη νηστεία ή μακρά οδοιπορία ή βαρύτατος κόπος. Έπειτα του υποβάλλει λογισμούς ότι με κανένα άλλο τρόπο δεν μπορεί να απαλλαχθεί από την ασθένεια αυτή και το βάρος της, παρά με το να βγαίνει έξω συνεχώς και να επισκέπτεται τους αδελφούς, τάχα για ωφέλεια ή επίσκεψη των ασθενών. Κι όταν δεν μπορεί να τον εξαπατήσει με αυτά, τότε αφού του φέρει πολύ βαρύ ύπνο, επιτίθεται εναντίον του σφοδρότερος και δυνατότερος, και δεν μπορεί διαφορετικά να νικηθεί, παρά με την προσευχή και την αποχή από την αργολογία και με τη μελέτη των θείων λόγων και την υπομονή στους πειρασμούς. Γιατί αν δεν τον βρει ασφαλισμένο με αυτά τα όπλα, τότε αφού τον κατατρυπήσει με τα βέλη του, τον κάνει άστατο, ονειροπόλο, ράθυμο, άεργο και τον οδηγεί να επισκέπτεται πολλά μοναστήρια και να μη

φροντίζει για τίποτε άλλο, παρά που γίνονται τραπέζια και συμπόσια. Γιατί η διάνοια αυτού που έπεσε σε ακηδία τίποτε άλλο δεν φαντάζεται παρά τις μάταιες σκέψεις όσων αναφέραμε. Από αυτά τον δεσμεύει και σε κοσμικά πράγματα και τον δελεάζει λίγο-λίγο σε επιβλαβείς ασχολίες, μέχρις ότου και από αυτή τη μοναχική ζωή τον διώξει [...]

Οι άγιοι πατέρες της Αιγύπτου, δεν αφήνουν ποτέ να μένουν αργοί οι μοναχοί και μάλιστα οι νεώτεροι, επειδή γνωρίζουν ότι με την υπομονή της εργασίας και την ακηδία διώχνουν, και την τροφή τους προμηθεύονται, και βοηθούν όσους έχουν ανάγκη. Γιατί δεν εργάζονται μόνο για τις δικές τους ανάγκες, αλλά και σε ξένους και φτωχούς και φυλακισμένους δίνουν από την εργασία τους, πιστεύοντας ότι η αγαθοεργία αυτή είναι θυσία αγία και ευπρόσδεκτη στον Θεό. [...]

7. Περί της κενοδοξίας

Έβδομος είναι ο αγώνας κατά της κενοδοξίας. Αυτό το πάθος είναι πολύμορφο και πολύ λεπτό και δεν το εννοεί γρήγορα ούτε εκείνος που πειράζεται από αυτό. Επειδή οι προσβολές των άλλων παθών είναι πιο φανερές και ευκολότερα καταπολεμούνται, καθώς η ψυχή αναγνωρίζει τον εχθρό και με την αντίρρηση στις προσβολές του και την προσευχή, αμέσως τον ανατρέπει. Η κενοδοξία όμως, με το να είναι πολύμορφη όπως είπαμε, δύσκολα νικιέται. Γιατί φανερώνεται σε κάθε πράξη και σε φωνή και σε λόγο και σε σιωπή και σε έργο και σε αχρυπνία και σε νηστεία και σε προσευχή και σε πνευματικές αναχνώσεις και σε ησυχία και σε μακροθυμία. Με όλα αυτά προσπαθεί να προσβάλλει το στρατιώτη του Χριστού.

Όποιον δε μπόρεσε να απαντήσει στην κενοδοξία με την πολυτέλεια των ρούχων, δοκιμάζει να τον πειράξει με το φτωχικό ρούχο. Όποιον δεν μπόρεσε να πολεμήσει με την τιμή, τον πολεμά με το να νομίζει ότι υπομένει την ατιμία. Και όποιον δε μπόρεσε να καταφέρει στην κενοδοξία με τη γνώση των λόγων, τον δελεάζει με τη σιωπή, να κενοδοξεί δήθεν ως ήσυχος. [...] Θυμάμαι κάποιον γέροντα, όταν ήμουν στη σκήτη, που πήγε στο κελί ενός αδελφού για επίσκεψη, και αφού πλησίασε την πόρτα, τον άκουσε να μιλάει από μέσα. Ο γέροντας νόμισε ότι μελετά κάτι από τη Γραφή και στάθηκε για να ακούσει. Κατάλαβε τότε ότι ο αδελφός είχε βγει από τα λογικά του από την κενοδοξία και χειροτονούσε τον εαυτό του διάκονο και έκανε απόλυση των κατηχουμένων. Όταν λοιπόν ο γέροντας τα άκουσε αυτά, έσπρωξε την πόρτα και μπήκε. Ο αδελφός αφού τον υποδέχτηκε, τον προσκύνησε κατά τη συνήθεια και τον ερώτησε να μάθει αν στεκόταν πολλή ώρα εμπρός στην πόρτα. Ο γέροντας με χαριτωμένο τρόπο του είπε: «Τώρα ήρθα, όταν έκανες την απόλυση των κατηχουμένων». Ο αδελφός μόλις το άκουσε, έπεσε στα πόδια του γέροντα και τον παρακαλούσε να προσευχηθεί γι' αυτόν, για να ελευθερωθεί από αυτή την πλάνη[...]

Και να μην κάνει τίποτε επιδιώκοντας τον ανθρώπινο έπαινο, αλλά να επιζητεί την αμοιβή μόνο από τον Θεό. Και αποβάλλοντας πάντοτε τους λογισμούς που

έρχονται στην καρδιά του και τον επαινούν, να εξουθενώνει τον εαυτό του ενώπιον του Θεού. Έτσι θα μπορέσει με τη βοήθεια του Θεού να απαλλαχθεί από το πνεύμα της κενοδοξίας [...]

8. Περὶ της υπερηφάνειας

Όγδοος είναι ο αγώνας κατά της υπερηφάνειας. Φοβερότατος αυτός ο αγώνας και από όλους τους προηγούμενους αγριότερος. Αυτός πολεμά προπάντων τους τέλειους και προσπαθεί να καταστρέφει εκείνους που ανέβηκαν σχεδόν στην κορυφή των αρετών. Και όπως μία κολλητική και θανατηφόρα αρρώστια δεν καταστρέφει ένα μέλος του σώματος, αλλά ολόκληρο το σώμα, έτσι και η υπερηφάνεια όχι μόνον ένα μέρος της ψυχής, αλλά ολόκληρη την καταστρέφει. Και το καθένα από τα άλλα πάθη, αν και ταραίζει την ψυχή, αλλά με το να πολεμά μια μόνον αρετή, εκείνη που είναι αντίθετη του, και να προσπαθεί αυτή να νικήσει, σκοτίζει και ταραίζει την ψυχή εν μέρει. Ενώ το πάθος της υπερηφάνειας σκοτίζει ολόκληρη την ψυχή και την ρίχνει σε τέλεια πτώση. Για να εννοήσουμε καλύτερα τα λεγόμενα, ας σκεφτούμε ως εξής: Η γαστριμαρχία προσπαθεί να διαφθείρει την εγκράτεια η πορνεία, τη σωφροσύνη η φιλαργυρία, την ακτημοσύνη ο θυμός, την πραότητα και όλα τα λοιπά είδη της κακίας, τις αντίθετες αρετές. Η υπερηφάνεια όμως, όταν κυριεύσει την άθλια ψυχή, σαν φοβερότατος τύραννος που κατέλαβε μια μεγάλη και δοξασμένη πόλη, την καταστρέφει ολόκληρη και την κατεδαφίζει από τα θεμέλια [...] Γνωρίζοντας αυτά, ας φοβηθούμε και με κάθε προσοχή ας φυλάξουμε την καρδιά μας από το θανατηφόρο πνεύμα της υπερηφάνειας, λέγοντας πάντοτε στον εαυτό μας, όταν κατορθώσουμε κάποια αρετή, τον λόγο του Αποστόλου: «όχι εγώ, αλλά η χάρη του Θεού που είναι μαζί μου», και τον λόγο του Κυρίου: «ότι χωρίς τη βοήθειά μου, δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε» ·

Ερωτήσεις (5W1H)

1.Τι και Ποιό (What) είναι το θέμα που διαπραγματεύεται ο Ιωάννης ο Κασσιανός στην επιστολή που αποστέλλει στον επίσκοπο Κάστορα;

.....

.....

.....

2.Πού (Where) φαντάζεστε ότι συντάχθηκε ;

.....

.....

.....

3.Πότε (When) πιστεύετε πως γράφτηκε; Έχει στοιχεία διαχρονικότητας;

.....

4.Ποιά (Who) είναι τα πάθη εκείνα στα οποία εστιάζεται η μελέτη του; Ποιο από αυτά σας προξένησε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον;

.....
.....

5.Πόσο (How) επίκαιρη φαντάζει η επιστολή αυτή στα μάτια ενός σύγχρονου μοναχού;

.....
.....
.....

6.Γιατί (Why) προχώρησε ο Ιωάννης στην ακριβή και λεπτομερή περιγραφή των λογισμών της κακίας και ποια ήταν η βαθύτερη αιτία της καταγραφής τους;

.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Ε΄: Λόγοι σύγχρονων μοναχών

Β΄ Φάση

Ονοματεπώνυμο.....Τμήμα.....Ημερομηνία.....

Αφού διαβάσετε προσεκτικά τα παρακάτω κείμενα **από τους λόγους σύγχρονων μοναχών**, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν

Νικόδημος ο Αγιορείτης (1749-1809)

Άραγε, δεν είναι αξιοθρήνητο να βλέπει κανείς τόσους και τόσους αδελφούς να έχουν αφήσει τον κόσμο και να κατοικούν σε βουνά και σε σπηλιές για να σώσουν την ψυχή τους, να χύνουν ματωμένους ιδρώτες, να αγωνίζονται εντατικά με νηστείες, αχρυπνίες, κακοπάθειες, βαρυφορτωμένοι για να μεταφέρουν τις προμήθειες και το νερό τους, να πεζοπορούν σε δύσβατους τόπους και σε μονοπάτια σύρριζα σε γκρεμούς και, παρ' όλα αυτά, να τους βλέπει κανείς να τρέφουν στην καρδιά τους ένα φαρμακερό φίδι, δηλαδή το μίσος κατά των αδελφών τους; [...] Αδελφοί και πατέρες, αν δεν ξεριζώσετε το μίσος από την καρδιά σας και δεν φυτέψετε εκεί την αγάπη, και αν δεν πάψετε να δυσφημείτε τους αδελφούς σας, να το ξέρετε –και συγχωρήστε μου την τόλμη– ότι μάταια

κατοικείτε στα όρη και στα βουνά. Μάταιοι είναι όλοι οι ασκητικοί αγώνες, οι κόποι και οι ιδρώτες σας. Να σας πω και κάτι βαρύτερο; Μαρτύριο σωματικό αν υπομείνετε χάρη του Ιησού Χριστού, αλλά έχετε μίσος και δεν αγαπάτε τους αδελφούς σας, είναι μάταιο το μαρτύριό σας. Δεν είναι δικά μου αυτά τα βαριά λόγια, αλλά του Ιωάννου, του χρυσού στο νου και στο στόμα, ο οποίος λέει: «Τίποτα δεν είναι μεγαλύτερο απ' την αγάπη, ούτε και ίσο με την αγάπη, ούτε καν το μαρτύριο, η κορωνίδα των αγαθών. Διότι η αγάπη, και χωρίς μαρτύριο, κάνει τον άνθρωπο μαθητή του Χριστού. Το μαρτύριο, όμως, χωρίς την αγάπη, δεν μπορεί να σε κάνει μαθητή του Χριστού».

(Νικόδημος ο Αχιορείτης, Ομολογία πίστεως, ήτοι απολογία δικαιοσύνης, Εν Βενετία 1819, σ. 91-94, όπως αναφέρεται και αποδίδεται από τον Θ. Ν. Παπαθανασίου, ΣΥΝΑΞΗ 137, σ. 37)

Παΐσιος Αχιορείτης (1924-1994)

Ο κυριευμένος από υλικά πράγματα είναι κυριευμένος πάντα από στενοχώρια και άγχος, γιατί τότε τρέμει μην του τα πάρουν και τότε μην του πάρουν την ψυχή. Ο τσιγκούνης πάλι, που αρχύλωνε το χέρι του από το πολύ σφίξιμο, έσφιξε και την καρδιά του και την έκανε πέτρινη. Για να θεραπευθεί, θα πρέπει να επισκεφθεί δυστυχισμένους ανθρώπους, να πονέσει, οπότε θα αναγκαστεί να ανοίξει σιγά-σιγά το χέρι του, και θα μαλακώσει τότε και η πέτρινη καρδιά του και θα γίνει καρδιά ανθρώπινη, και έτσι θα του ανοιχτεί και η πύλη του Παραδείσου. Η καλοσύνη μαλακώνει και ανοίγει την καρδιά, σαν το λάδι την σκουριασμένη κλειδαριά.

(Επιστολές, έκδ. Ι. Ησυχαστήριον Ευαγγ. Ιωάννης ο Θεολόγος, Σουρωτή Θεσσαλονίκης)

Αρχ. Βασίλειος Ιβηρίτης (Γοντικάκης)

Εάν κάποιος δεν μπορεί να σηκώσει μεγάλους πειρασμούς και δοκιμασίες, δεν μπορεί να δεχθεί και να σηκώσει μεγάλα χαρίσματα. Γνώρισα ένα μοναχό που είχε περάσει τόσο τραχικές δοκιμασίες. Και έλεγε κάποτε: «Ξέρεις τι σημαίνει να αισθάνεσαι σε τέτοιο βαθμό εξουθενωμένος και συντετριμμένος, που να ζητάς να σε ελεήσουν και τα ίδια τα μυρμήγκια»

(Φως Χριστού φαίνει πάσι, εκδ. Ι.Μ. Ιβήρων / Αρμός, Καρύες 2002, σ. 56)

Ερωτήσεις (5W1H)

1.Ποιό ή Τι (What) είναι το κεντρικό θέμα που πραγματεύεται ο καθένας από τους τρεις μοναχούς στα αποσπάσματα που μόλις διαβάσατε;

.....
.....
.....

2.Πού (Where) φαντάζεστε ότι συντάχθηκαν;

.....
.....
.....

3.Πότε (When) πιστεύετε πως γράφτηκαν; Έχουν κατά τη γνώμη σας στοιχεία διαχρονικότητας;

.....

4.Ποια (Who) είναι τα επιμέρους θέματα που διαπραγματεύεται ο καθένας από αυτούς και ποιο σας κέντρισε περισσότερο το ενδιαφέρον;

.....
.....
.....

5.Πώς (How) κρίνετε την περί *αγάπης* τοποθέτηση του Νικόδημου του Αγιορείτη;

.....
.....
.....

6.Γιατί (Why) πιστεύετε πως υπάρχουν ακόμη και σήμερα άνθρωποι που επιλέγουν το μοναχισμό ως μια άλλη πρόταση ζωής; Οι θέσεις των συγγραφέων σε πνευματικά θέματα θα μπορούσαν να έχουν την ίδια ισχύ σε κοσμικούς και μοναχούς;

.....
.....
.....

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Εκκλησία οργανώνεται: Κοινοβιακός Μοναχισμός- η πνευματική αντίπολις-

Γ' Φάση-1ο στάδιο: κοινό φύλλο εργασίας ομαδικής/διερευνητικής δραστηριότητας
με τέχνη (Artful Thinking) (15' λεπτά)

Ονοματεπώνυμο..... Τμήμα..... Ημερομηνία.....

Μακάριος Γαλατσιάνος , 1786 ,διαθέσιμο στο <http://bit.ly/2d9DDFi>

Αφού παρατηρήσετε προσεκτικά την παραπάνω τοιχογραφία, που κοσμεί την τράπεζα της ιεράς μονής Βατοπεδίου του Αγίου Όρους- επεξεργαστείτε την με τη βοήθεια της παλέτας του Artful thinking :

Γαλάζιο: αναρωτηθείτε, εξετάστε και διερευνήστε ποια είναι η σκηνή που απεικονίζεται.

Πράσινο: παρατηρείστε και περιγράψτε αναλυτικά την κεντρική και τις επιμέρους σκηνές της.

Πορτοκαλί: συγκρίνετε την παράσταση αυτή και συνδέστε τη με άλλες παρόμοιες παραστάσεις που κατά καιρούς έχετε δει (π.χ. αυτή της κοίμησης της Θεοτόκου).

Βιολετί: διερευνείστε την πολυπλοκότητα του έργου μελετώντας τις επιμέρους σκηνές του, τον τρόπο που αυτές συνδέονται με την κεντρική, τις ιστορικές πληροφορίες και το θεολογικό μήνυμα που αποπνέει.

Κίτρινο: εξετάστε το από διαφορετικές οπτικές γωνίες θέασης. Τι πιστεύετε πως θα ένιωθε αν το παρατηρούσε ο αγιογράφος-δημιουργός του, το κεντρικά απεικονιζόμενο πρόσωπο, οι μοναχοί που πλαισιώνουν την παράσταση, οι μοναχοί της μονής Βατοπεδίου που το αντικρίζουν καθημερινά, εσείς;

Κόκκινο: αιτιολογήστε τις απαντήσεις σας

[illegible]

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Εκκλησία οργανώνεται: Κοινοβιακός Μοναχισμός- η πνευματική αντίπολις

Δ' Φάση-1ο στάδιο: εργασία δημιουργικής έκφρασης (εργασία για το σπίτι)

Όνοματεπώνυμο..... Τμήμα..... Ημερομηνία.....

Συντάξτε ένα κείμενο που να περιγράφει το 24ωρο ενός μοναχού σε ένα αιγυπτιακό κοινόβιο του 4^{ου} αι. μέσα από τις προσωπικές καταγραφές του *ημερολογίου* του. Τίτλος του :

Βαρσανούφιος ειμί...

[illegible]

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της μαθησιακής διαδικασίας και είναι αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να ανατροφοδοτηθεί το εγχείρημα της υλοποίησης του παρόντος σχεδίου. Επιβάλλεται επιπρόσθετα και λόγω της καινοτόμου μεθοδολογίας και επεξεργασίας που εισάγει προκειμένου να εντοπιστούν δυσκολίες και αστοχίες και να γίνουν οι απαραίτητες βελτιώσεις. Προτείνεται να χρησιμοποιηθούν ποικίλες στρατηγικές αξιολόγησης, όπως: τήρηση ημερολογίου, παρατήρηση διδασκαλίας, περιγραφική αξιολόγηση μαθητών, καθώς και χρήση ερωτηματολογίων για την αξιολόγηση της διαδικασίας και την αυτοαξιολόγηση του μαθητή.

Ο εκπαιδευτικός αξιολογεί τους μαθητές (ετεροαξιολόγηση), ενώ οι μαθητές αξιολογούν την παρουσία τους στο εγχείρημα (αυτοαξιολόγηση). Για την ακρίβεια:

Ο εκπαιδευτικός αξιολογεί τους μαθητές σε όλα τα στάδια της υλοποίησης του σχεδίου και συγκεκριμένα:

Στο στάδιο της *προετοιμασίας* αξιολογεί όχι μόνο την προθυμία και τη διάθεση συμμετοχής των μαθητών αλλά κυρίως την αρμονική ή μη συνεργασία τους στα πλαίσια των ομάδων.

Στο στάδιο της *έρευνας, αξιολόγησης και επεξεργασίας* του υλικού αξιολογεί την προθυμία, τη συνέπεια και την τήρηση των «επιστημονικών» τους δεσμεύσεων.

Τέλος, στο στάδιο της *παρουσίασης* του τελικού προϊόντος αξιολογεί τις παραγόμενες εργασίες ως προς την ποιότητα, τον τύπο, τη συμμόρφωση με τις προδιαγραφές που τέθηκαν, -κυρίως ως προς το σεβασμό των πνευματικών δικαιωμάτων-, τη χρήση των πηγών και τον τελικό τρόπο παρουσίασής τους.

Οι μαθητές αυτοαξιολογούνται με βάση το παρακάτω ερωτηματολόγιο:

Ερωτηματολόγιο Αυτοαξιολόγησης των ομάδων

Στην κλίμακα από το 1(καθόλου) έως το 5(πάρα πολύ) βαθμολογήστε το πώς λειτουργήσατε στην ομάδα

	1	2	3	4	5
Συνεισφορά					
Συμμετοχή					
Ποιότητα εργασίας/Σεβασμός πνευματικών δικαιωμάτων					
Διαχείριση χρόνου					
Υποστήριξη ομάδας					
Ετοιμότητα					
Επίλυση προβλήματος					
Δυναμική της ομάδας					
Αλληλεπίδραση					
Ευελιξία					
Αναστοχασμός					

Ερωτηματολόγιο Αναστοχασμού –Μεταγνωστικών Εκτιμήσεων

Μετά την ολοκλήρωση των τεσσάρων φάσεων της διδακτικής ενότητας *Οργάνωση της εκκλησίας-Μοναχισμός*, καλείστε να απαντήσετε ανώνυμα στο ερωτηματολόγιο που ακολουθεί σε μια σειρά από ερωτήσεις. Οι απαντήσεις σας θα είναι χειρόγραφες, ατομικές και κυρίως ειλικρινείς, με ουσιαστικό, σύντομο και σαφές περιεχόμενο. Έτσι θα βοηθήσετε στη βελτίωση της διδακτικής της ενότητας.

1η Ερώτηση

Σε σχέση με τις **έως τώρα αντιλήψεις** σας για την έννοια της άσκησης και τον κοινοβιακό μοναχισμό, τι ήταν αυτό που σε επίπεδο γνώσης διαφοροποιήθηκε μέσα σας περισσότερο και γιατί ;

.....

.....

.....

.....

2η Ερώτηση

Σε σχέση με τις **διδακτικές τεχνικές** που υποστήριξαν τη διδασκαλία της ενότητας στις επιμέρους φάσεις της, ποια ήταν εκείνη που πιστεύετε πως εξυπηρέτησε περισσότερο τους διδακτικούς στόχους που τέθηκαν; Θα προτείνατε κάτι άλλο; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

3η Ερώτηση

Ποια από τις τεχνικές σας **άρεσε** περισσότερο καθώς τη θεωρήσατε περισσότερο ευφάνταστη και διασκεδαστική ; Αιτιολογήστε την απάντησή σας. Ποιά ταυτόχρονα σας **δυσκόλεψε** περισσότερο και προτείνετε την κατάργηση ή την τροποποίηση της; Οι λόγοι δυσκολίας θα πρέπει να περιγραφούν με ακρίβεια και σαφήνεια.

.....

.....

.....

.....

4η Ερώτηση

Η συνεργασία σας σε ομάδες πιστεύετε ότι **βελτίωσε, προώθησε ή λειτούργησε ανασταλτικά** στις μεταξύ σας **σχέσεις**; Πως επιλύσατε τις επιμέρους διαφωνίες που πιθανόν ανέκυψαν;

.....

.....

.....

.....

5η Ερώτηση

Ως προς την **καινοτόμα «ματιά»** που διέκρινε τον τρόπο διδασκαλίας της ενότητας τι πιστεύετε πως ήταν εκείνο που σας βοήθησε να την προσεγγίσετε ευκολότερα σε γνωστικό επίπεδο ;

.....

.....

.....

.....

6η Ερώτηση

Από τις αποκτηθείσες έως τώρα γνώσεις σας ποιος είναι: α) ο εκπρόσωπος του ασκητισμού, β) ο οργανωτής του κοινοβίου και γ) ο «νομοθέτης» της ασκητικής ζωής;

.....

.....

.....

.....

7η Ερώτηση

Ποιος ήταν ο περιορισμός που έβαλε στο μοναστικό κανόνα του ο Παχώμιος προκειμένου κάποιος να γίνει να γίνει δεκτός ως μοναχός στο κοινόβιο;

.....

.....

.....

.....

8η Ερώτηση

Γιατί το κοινόβιο χαρακτηρίζεται στις ασκητικές διατάξεις του Μ. Βασιλείου ως η «τελειότατη μορφή κοινωνικής συμβίωσης»; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

9η Ερώτηση

Ποιοι είναι οι οχτώ λογισμοί της κακίας που αναφέρει στον Επίσκοπο Κάστορα ο Ιωάννης ο Κασσιανός;

.....

.....

.....

.....

10η Ερώτηση

Ποιο πάθος περιγράφει στην Ομολογία Πίστεως ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης και ποια αρετή προτείνει στον αντίποδα του;

.....

.....

.....

.....

11^η Ερώτηση

Ποιες από τις μορφές του κοινοβιακού μοναχισμού που γνωρίσατε μέσα από τα κείμενα σας εντυπωσίασε περισσότερο; Γιατί;

.....

.....

.....

.....

12^η Ερώτηση

Πως θα αντιδρούσατε στο άκουσμα πως ένας γνωστός σας θα γινόταν μοναχός; Τι θα τον ρωτούσατε;

.....

.....

.....

.....

Στο σημείο αυτό καταγράψτε ότι εσείς κρίνετε πως πρέπει να ειπωθεί- στα πλαίσια της αξιολόγησης της διδασκαλίας της ενότητας- και δεν έχει ήδη καλυφθεί από τα παραπάνω ερωτήματα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ !

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με ατομική μου ευθύνη και σύμφωνα με το άρθρο 8 ν. 1599/1986, δηλώνω ότι:

1. Το Σχέδιο Διδακτικής Πρακτικής που υποβάλλω είναι δικό μου πρωτότυπο δημιούργημα και δεν προσκρούει σε κανένα δικαίωμα πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας τρίτων.
2. Έχω τη δυνατότητα να το εφαρμόσω προσωπικά σε τάξη με μαθητές ή επιμορφούμενους.
3. Δίνω το δικαίωμα και την άδεια στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, το οποίο θα ενεργεί κατά την απόλυτη και ελεύθερη κρίση του, να αξιοποιεί, να διαθέτει, να αναπαράγει ή να διανέμει το υποβληθέν Σχέδιο Διδακτικής Πρακτικής, ολόκληρο ή τμήμα του ή συντετμημένο ή ενσωματωμένο σε άλλο υλικό, για εκπαιδευτικούς και διδακτικούς σκοπούς, με κάθε πρόσφορο μέσο, ιδίως έντυπο ή ηλεκτρονικό.
4. Δηλώνω ότι η πιθανή αξιοποίηση του υλικού αυτού για ερευνητικούς σκοπούς επιθυμώ να γίνει Επώνυμα.

Γκούμα Όλγα